

ВІСНИК ЦЕНТРУ®

Причини економічних невдач 2005 року. Прогноз на 2006–2007 роки

Економічне піднесення, яке розпочалося в Україні 2000 року, було нестійким з огляду на слабкі інвестиції, залежність економіки від зовнішніх чинників і відсутність реформ. За нашою оцінкою, 2005 року ВВП України збільшився на 2,5%, замість прогнозованих на початку року 7%. У 2006–2007 роках економіка України збільшуватиметься на 5,5% щороку

2005 рік – стрімке сповільнення зростання ВВП

Упродовж 2005 року українська економіка зростала найповільніше за період економічного піднесення, яке розпочалося 2000 року. За нашою оцінкою, ВВП України 2005 року збільшився на 2,5%. Попри збереження високих темпів зростання споживання, інвестиції в економіку України скоротилися. Спад інвестицій зумовлений різким скороченням державних вкладень. Брак державних коштів на капітальні вкладення був спричинений соціальною спрямованістю політики нової влади.

За нашою оцінкою, баланс торгівлі товарами та послугами 2005 року зменшився до 118 млн. дол. США, після рекордних 4,9 млрд. дол. США 2004 року. Імпорт товарів 2005 року зростав майже так швидко, як і торік, тоді як темпи зростання експорту сповільнилися з 41,6% 2004 року до 6%. У серпні 2005 року вперше з 1999 року сальдо торгівлі товарами стало від'ємним. Утім, з огляду на великі золотовалютні резерви Національного банку України від'ємне сальдо наразі не становить загрози для макроекономічної стабільності держави. Головна причина повільного зростання експорту – падіння цін на світовому ринку чорних металів, які є основним складником експорту України. Високі темпи зростання імпорту були передусім зумовлені швидким зростанням доходів домогосподарств.

Суттєво скоротилися темпи зростання у сільському господарстві та обробній промисловості. Повільне зростання у сільському господарстві зумовлено його високою залежністю від урожаю у двох галузях рослинництва – вирощуванні зернових і картоплі, внаслідок якої

показники мають велику амплітуду коливання рік від року. Повільне зростання обробної промисловості спричинено передусім спадом у металургії внаслідок несприятливої цінової кон'юнктури на світовому ринку та скороченням у переробці нафти через скасування ввізного мита на нафтопродукти і скорочення поставок нафти на українські нафтопереробні заводи.

Порівняно з 2004 роком валова додана вартість у торгівлі скоротилася, за нашою оцінкою, на 9%. На нашу думку, головною причиною спаду – руйнування тінювих і фіктивних схем посередництва в оптовій торгівлі, які забезпечували вагому частку зростання показника торгівлі впродовж 2003–2004 років.

Причина – багаторічна невдала економічна політика

Хоча нова влада припустилася чимало помилок, які не сприяли економічному розвитку країни, ми не вважаємо, що різке сповільнення економіки є переважно наслідком невдалої політики 2005 року. Натомість ми переконані, що підвалини стійких темпів економічного розвитку не було закладено впродовж попередніх років. Уповільнення економічного зростання, на нашу думку, зумовили такі довготривалі чинники:

Слабкі інвестиції. Середній темп приросту валового нагромадження основного капіталу у 1998–2004 роках становив 7,2%. Упродовж цього періоду інвестиції переважно спрямовувалися на відновлення потужностей, створених ще за радянських часів. Вкладення у створення нових підприємств та інноваційних технологій були малими. Більше половини всіх капіталовкладень

здійснювалися з власних коштів підприємств, що за умов слабких фінансових показників компаній не могло бути стійким джерелом інвестицій впродовж кількох років поспіль. Державні інвестиції зазвичай розподілялися непрозоро та без визначених наперед пріоритетів щодо цілей державної політики. Низька капіталізація вітчизняних банків, обмежений доступ іноземних банків на український ринок, високі ризики неповернення кредитів стримували розвиток банківського кредитування. Високий рівень коруптованості влади, ускладнений доступ на український ринок, непрозорі та нерівні умови провадження бізнесу відлякували іноземних бізнесменів від інвестування в Україну.

Відсутність реформ. Незважаючи на нагальну необхідність і постійне використання гасла про потребу реформ різними політичними силами, масштабні системні перетворення в Україні так і не розпочалися. Термінового реформування потребують система соціального забезпечення, інфраструктурні галузі (житлово-комунальне господарство (ЖКГ), зв'язок, транспорт) та судова система. Відкладання початку перетворень у системі соціального захисту щороку призводило до неефективного використання державних ресурсів, а неспроможність держави забезпечити адекватний соціальний захист слугувала виправданням небажання платників податків сплачувати їх повною мірою. ЖКГ залишається збитковим, а відмова громадян сплачувати за неякісно надані послуги посилює кризу в галузі. Відсталість України у забезпеченні послугами зв'язку і нерозвинуте транспортне сполучення стримують розвиток бізнесу, збільшують видатки підприємств, що робить виробництво менш конкурентоспроможним. Висока коруптованість українських судів збільшує видатки на провадження бізнесу та стримує приплив інвестицій.

Залежність економіки від зовнішніх чинників. Економічне піднесення

попередніх років великою мірою було спричинене зростанням експорту металопродукції. Висока залежність від експорту, а експорту – від одного виду продукції зробили економіку України заручником цінової кон'юнктури на світових ринках. Економіка країни виявилася неготовою до зниження цін на металопродукцію. Тривале економічне піднесення позбавляло уряд необхідності шукати нові точки зростання економіки та впроваджувати політику, яка б сприяла структурній перебудові української економіки. Низька ціна газу та інших енергоносіїв не створювала для власників і керівників підприємств стимулів інвестувати у модернізацію технологій і спричинила високу газову вразливість економіки. Підвищення ціни на газ ураз робить продукцію таких підприємств неконкурентоспроможною.

ВВП 2006–2007 років зростатиме на 5,5% щорічно

Ми передбачаємо, що у 2006–2007 роках економіка України щорічно зростатиме на 5,5%. Прискорення темпів зростання

впродовж 2006 року ми пов'язуємо з відновленням темпів зростання інвестицій, які, за нашим прогнозом, збільшаться на 7% з огляду на зростання банківського кредитування та збільшення обсягів державних інвестицій. 2007 року зростання інвестицій прискориться до 9%.

Після рекордного зростання впродовж 2005 року темпи приватного споживання 2006 року сповільняться до 8% і збережуться на такому самому рівні 2007 року. Уповільнення в темпах зростання споживання домогосподарств буде пов'язано з повільнішим зростанням доходів громадян.

Як і 2005 року, імпорт впродовж прогнозного періоду зростатиме швидше за експорт. 2006 року вартісні обсяги торгівлі товарами збільшаться на 6%, 2007 – на 7%, а імпорт щороку зростатиме на 11%. Торгівельний баланс стане від'ємним 2006 року, а рахунок поточних операцій – 2007 року.

Ми прогнозуємо, що споживчі ціни 2006 року зростатимуть тими самими темпами, що і 2005 року – на 11,5%.

2007 року зростання цін уповільниться до 7% з огляду на нижчі темпи зростання доходів громадян. Ціни виробників зростатимуть повільніше. За відсутності непередбачуваних коливань зовнішньої кон'юнктури 2006 року індекс цін виробників (ІЦВ) збільшиться на 6%, а 2007 року – на 7%.

Частка ВВП, що перерозподіляється через Зведений бюджет, зменшиться і у 2006–2007 роках становитиме 29%. З огляду на повільніше зростання соціальних виплат населенню видатки Зведеного бюджету 2006 року залишаться на рівні видатків 2005 року – 32% ВВП, а 2007 року зменшаться до 31% ВВП. Суттєвого зниження ставок податків у прогнозованому періоді не відбудеться.

Ми очікуємо, що процентні ставки за кредитами в національній валюті поступово зближуватимуться зі ставками в іноземній валюті. Середня ставка за кредитами в гривні наприкінці 2007 року становитиме 9%.

Ризики прогнозу

Наш прогноз виявиться надто оптимістичним за таких умов:

- суттєве збільшення ціни на російський газ і розгортання повномасштабної торгової війни з Росією, що означатиме вилучення товарів з режиму вільної торгівлі, збільшення кількості антидемпінгових розслідувань проти імпорту з України та скорочення імпорتنних квот;
- подальше падіння цін на товари українського експорту на зовнішніх ринках;
- низькі надходження до Державного бюджету внаслідок погіршення фінансових показників підприємств;
- нездатність провладної партії сформувати коаліційну більшість у парламенті, що призведе до неможливості ухвалення важливих державних рішень;
- перехід НБУ до гнучкішого курсоутворення у прогнозованому періоді, що може суттєво вплинути на гривневі та валютні ставки. ■

За додатковою інформацією щодо економічного прогнозу МЦПД звертайтеся, будь ласка, до головного економіста МЦПД Євгенія Ахтирко за телефоном (044) 484-4403 або електронною поштою eahkyrko@icps.kiev.ua.

Основні макроекономічні показники

Роки	2003	2004	2005	2006
Показники	оцінка		прогноз	
ВВП, млрд. грн.	267,3	344,8	412,8	486,4
ВВП, реальний, рвз*	9,6	12,1	2,5	5,5
Промислове виробництво, реальне, рвз	15,8	12,5	3,0	6,5
Сільськогосподарське виробництво, реальне, рвз	-11,0	19,9	2,0	1,0
Валові інвестиції, % ВВП	22,0	19,1	20,3	19,6
Валове нагромадження основного капіталу, реальне, рвз	15,8	10,0	-1,0	7,0
Споживання, реальне, рвз	12,8	12,1	13,8	7,3
Прямі інвестиції, млн. дол. США	1 411	1 711	7 200	3 000
Наявні доходи населення, реальні, рвз	9,1	16,8	20,5	6,0
Роздрібний товарообіг, реальний, рвз	20,5	21,9	22,0	9,0
Індекс споживчих цін, рвз	8,2	12,3	11,5	11,5
Індекс цін виробників, рвз	11,1	24,1	11,1	6,0
Населення, млн.	47,6	47,3	47,0	46,8
Середньомісячна заробітна плата, реальна, рвз*	15,2	23,8	18,0	8,0
Безробіття за методологією МОП, %	9,1	8,6	8,2	8,0
Експорт товарів і послуг, рвз	24,0	41,6	6,0	6,0
Імпорт товарів і послуг, рвз	28,7	26,0	23,0	11,0
Сальдо поточного рахунку, % ВВП	5,8	10,5	2,9	0,9
Сальдо Зведеного бюджету, % ВВП	-0,2	-3,2	-2,0	-3,0
Офіційний обмінний курс, середній за рік, грн./\$	5,33	5,32	5,12	5,05

*рвз = річна відсоткова зміна

Джерела: Держкомстат, НБУ, Міністерство фінансів. Розрахунки та прогноз: **квартальні передбачення**

вісник центру є щотижневою публікацією Міжнародного центру перспективних досліджень, що розповсюджується електронною поштою. Якщо ви хочете бути внесеними до списку розсилання бюлетеня, надішліть інформацію про себе на адресу: marketing@icps.kiev.ua.

Редактор **вісника центру** Євген Шульга (shulha@icps.kiev.ua)

Телефон: (044) 484-4400.

Передрук матеріалів дозволено з відома Центру.

Міжнародний центр перспективних досліджень – незалежна дослідницька організація, що має на меті інтелектуальну підтримку процесу ухвалення політичних рішень в Україні.

Директор Центру Віра Нанівська.

Адреса: вул. Пимоненка, 13а, Київ, Україна, 04050.

Телефон: (044) 484-4400. Факс: (044) 484-4402

Web: <http://www.icps.kiev.ua/>